

Seria: Profesorki Super-Babki
Nr odcinka: 227
Podseria: nauki historyczne

JADWIGA KARWASIŃSKA oraz „Teutonian Knights”

++++
Polecana/Omawiana książka:

- [1] **Jadwiga Karwasińska: Wspomnienia z lata 1914 roku. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, 2018.**
- [2] **GRABOWSKI, Janusz: Jadwiga Karwasińska (1900–1986) i jej wkład w rozwój nauk dających poznawać źródła historyczne. *Miscellanea Historico-Archivistica*, 2014, 21: 197-213.**
- ++++

Bohaterką odcinka jest Pani **Jadwiga Maria Karwasińska**, polska historyczka, profesor Instytutu Historii PAN. Urodziła się 6 stycznia 1900 roku w Radomsku, a zmarła w 1986r. w Warszawie. Należy do grona Heroin, które przeżyły dwie wojny światowe. To pokolenie już powoli „schodzi ze sceny”. Była to inna inteligencja, no cóż eseista prowadził zajęcia ze sztucznej inteligencji, niektórym to nie pomaga.

Polecana książka [1] dotyczy Jej dzieciństwa, czasów gdy wybuchła I wojna światowa... W rodzinie eseisty kolejne pokolenia późno mają dzieci, babcia i jej siostra urodziły się w XIX wieku!! Siostra babci eseisty (Marie) w roku 1914 lub 1915 uzyskała Cesarsko-Królewski Dyplom Nauczycielski po egzaminie

w Przemyślu. Zatem czasy omawiane w polecanej książce eseista zna z opowiadań krewnych.

Nasza Bohaterka była córką Walerego (nauczyciela, działacza społecznego) oraz Marii z Pytlewskich. Do 1918r. uczęszczała do Gimnazjum W. Chrzanowskiej w **Częstochowie**, w latach 1918–1924 studiowała historię i filologię klasyczną na **Uniwersytecie Warszawskim**. Wiadomości o Jej karierze naukowej zaczerpnięto ze stron internetowych oraz (co nietypowe) z publikacji w czasopiśmie naukowym [2]. Miała szczęście mieć wybitnych profesorów m.in. ówczesnych gigantów umysłu Stanisława Kętrzyńskiego¹ i Jana Korwin-Kochanowskiego², któremu Uniwersytet w Padwie nadał doktorat *honoris causa* w 1922r.!!! Ona miała 18 lat, gdy Polska odzyskała niepodległość.

Była sanitariuszką w czasie wojny z Rosją, co świadczy o Jej PATRIOTYŹMIE. Oby dziś wszyscy profesorowie tacy byli!!!

¹ https://pl.wikipedia.org/wiki/Stanis%C5%82aw_K%C4%99trzy%C5%84ski; o profesorze Bohaterki, synu słynnego WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO – dyrektora Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie.

² <https://www.sejm-wielki.pl/b/10.522.1367>; jest kilka osób o tym nazwisku, wydaje się iż chodzi o: **Jan Karol Kochanowski-Korwin** (ur. 30 stycznia 1869 w Rożenku, zm. 6 października 1949 w Cielądzu) – historyk polski, profesor i **rektor Uniwersytetu Warszawskiego (1920-1921)**, członek Polskiej Akademii Umiejętności, prezes Towarzystwa Naukowego Warszawskiego w latach 1918–1925, poseł na Sejm II kadencji w II RP.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Jan_Karol_Kochanowski; w Wikipedii – wiele informacji.

<< Zainteresowania naukowego Kochanowskiego obejmowały historię średniowieczną Polski, historię prawa polskiego, heraldykę, paleografię, metodologię historii, socjologię narodu. Opracował m.in. zarys dziejów Akademii Zamojskiej na tle humanizmu europejskiego. >>.

W 1925r. obroniła na Uniwersytecie Warszawskim doktorat, na podstawie pracy pt.: „*Sąsiedztwo kujawsko-krzyżackie 1235–1343*”. Kontynuowała studia we Wiedniu (na tamtejszym uniwersytecie) i Paryżu (w Ecole des Chartes); co oznacza iż opanowała co najmniej dwa obce języki w perfekcyjny sposób. W historii Polski mamy ‘krytyczną’ datę – rok 1226: sprowadzenie³ Krzyżaków⁴ do Polski przez Konrada Mazowieckiego. Eseista mieszkał w dzieciństwie w Bydgoszczy, a rodzice lubili Toruń. Jeździliśmy tam wielokrotnie, w Toruniu podpisano dwa pokoje toruńskie z Państwem Krzyżackim (tj. w roku 1411 oraz 1466). Wcześniej była bitwa pod Płowcami⁵.

Tekst tegoż eseju pisany jest 15 lipca 2023r. akurat w rocznicę Bitwy pod Grunwaldem.

³ <https://historia.org.pl/2020/05/19/kto-i-dlaczego-sprowadzil-krzyzakow-do-polski-to-najwiekszy-blad-w-historii-polski/>; informacje historyczne.

⁴ Zakon Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie, w 1198 przekształcony w rycerski (także: Zakon Krzyżacki): https://pl.wikipedia.org/wiki/Zakon_krzy%C5%BCacki;

⁵ https://pl.wikipedia.org/wiki/Bitwa_pod_P%C5%82owcami; o bitwie w 1331 roku!!! <https://eszkola.pl/historia/bitwa-pod-plowcami-1331-7427.html>; tło historyczne. [https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojna_polsko-krzy%C5%BCacka_\(1327%E2%80%931332\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojna_polsko-krzy%C5%BCacka_(1327%E2%80%931332)); 1327-1322; wojna!

Wracamy do naszej Heroiny, w latach 1924–1951 pracowała w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie na stanowisku kustosa Działu Archiwistyki. Wykładała na tajnym Uniwersytecie Warszawskim, podczas II wojny światowej. Niemcy zamknęli szkoły i uniwersytety. Niewykształceni Polacy mieli potwierdzać tezę o byciu podludźmi....

W 1946r. habilitowała się na Uniwersytecie Warszawskim z historii średniowiecznej Polski i nauk pomocniczych historii na podstawie pracy „Szpital Św. Ducha w Warszawie fundacji Anny ks. Mazowieckiej”⁶.

W latach 1954–1956 kierowała Pracownią Edytorską Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN. Od 1957r. pracowała w Instytucie Historii PAN, początkowo jako docent (*dziś tytuł nie jest w Polsce używany*) w Pracowni Nauk Pomocniczych i Edytorstwa, następnie profesor nadzwyczajna (1961), profesor w Zakładzie Historii od Czasów Najdawniejszych do Schyłku XV Wieku (1964), profesor w Zakładzie Dziejów Polski Przedrozbiorowej i Jej Kultury (1970).

Przeszła na emeryturę w 1972 roku.

⁶ https://pl.wikipedia.org/wiki/Anna_mazowiecka; ciekawe czy o tę chodzi?? [https://pl.wikipedia.org/wiki/Anna_mazowiecka_\(1450/1452%E2%80%931477/1480\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Anna_mazowiecka_(1450/1452%E2%80%931477/1480)); inna Anna i zapewne o niej jest habilitacja, co ciekawe była też KSIĘŻNĄ CIESZYŃSKĄ. Eseista uczy się przy okazji wielu rzeczy, też historii.

Co najważniejsze w Jej karierze – są to tzw. **ŹRÓDŁA**, czyli dokumenty: umowy, opisy, nawet **rachunki**, rękopisy itd. Zatem szukała, czytała, rozumiała, analizowała. Dziś mamy czasy wypaczenia nauki – opinia eseisty i innych.

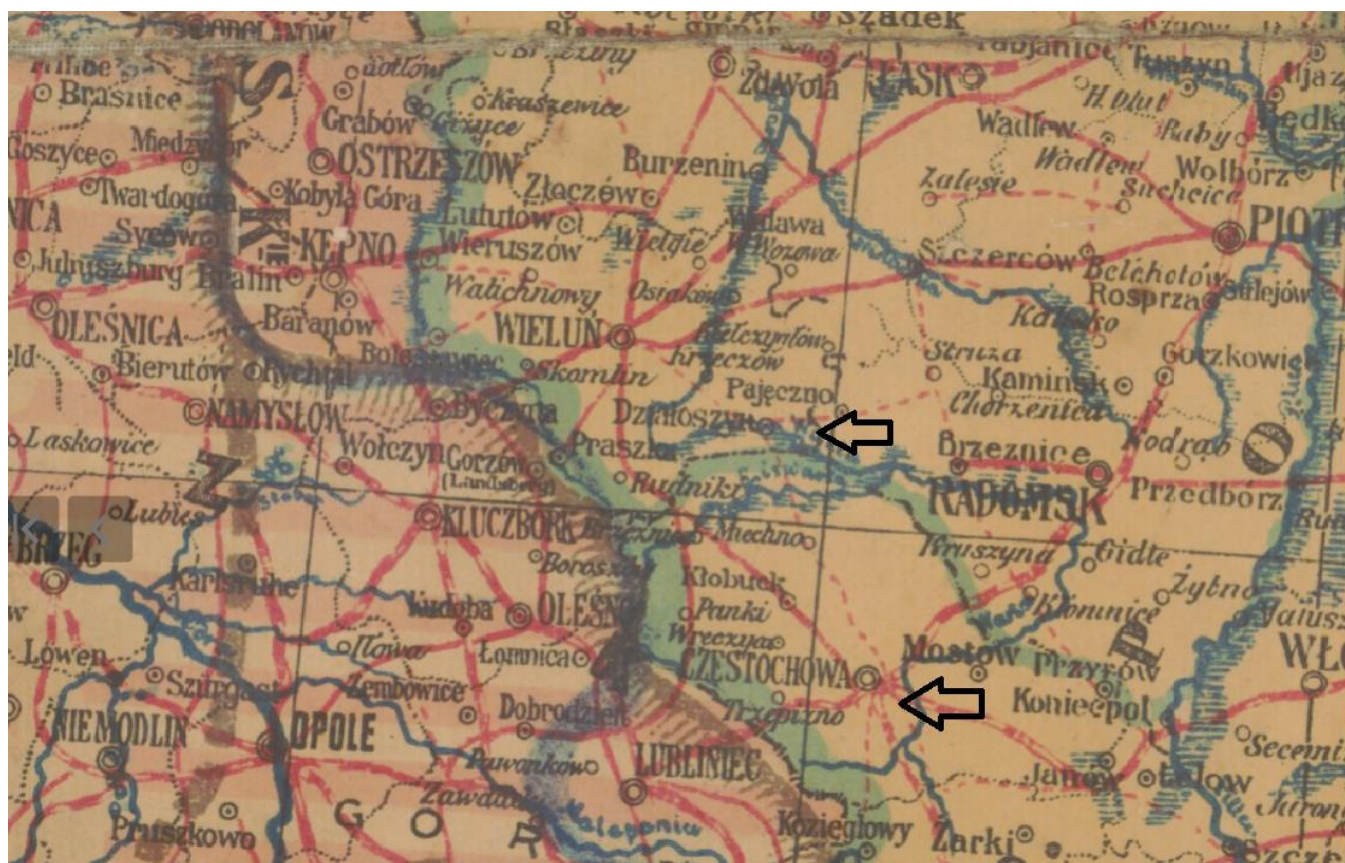
Są tacy, dla których nie liczą się źródła, fakty – a wtedy przestają być badaczami, stają się propagandystami. A zwykłym ludziom, trudno to ocenić. Warto dochodzić, dowiadywać się – na jakich ‘źródłach’ opierają się te, czy inne wypowiedzi, opinie, publikacje.

Naukowcy zwykle chcą propagować swoje badania oraz swoje dziedziny wiedzy. Często idee takie realizowane są poprzez działalność w towarzystwach – poprzez wykłady popularne, książki przeglądowe, albumy itp. Nasza Bohaterka była członkinią prestiżowego **Towarzystwa Naukowego Warszawskiego** (1936r. członkini korespondentka – uwaga już przed II wojną światową, 1982r. członkini zwyczajna reaktywowanego TNW). To bardzo stara i aktywna organizacja⁷. To szlachetna postawa charakterystyczna dla wielu Bohatek naszej serii – propagowanie dziedziny nauki, w zakresie której się pracuje oraz publikuje. Towarzystwa dają okazję do opowiedzenia o nauce w sposób popularny, zachęcając innych, w szczególności młodzież, do poszerzania wiedzy, zdobycia prawdziwych wiadomości, na których można w mądry sposób kształtować swoje przekonania oraz opinie.

Książka, a może książeczka [1] ma format i postać małego, grubego zeszytu szkolnego. Tytuł na stronie przedniej jest wpisany jakby w tradycyjnej etykietce zeszytu na nazwisko ucznia i przedmiot. Książka liczy 170 stron, strony mają poziome ledwo widoczne linie jak w zeszycie do języka polskiego. Książka jest absolutnie nietypowa dla naszej serii!! Jedyna, unikalna. Opracowano ją i wydano w ramach projektu ministerialnego (w Szczecinie), a jej treścią są wspomnienia naszej Heroiny, gdy miała 14 lat, tuż przed rozpoczęciem oraz

⁷ <http://tnw.waw.pl/>; dzisiejsza strona Towarzystwa (otwierano 25/03/2023).

w trakcie I wojny światowej. Projekt polegał między innymi na tym, aby rękopis - cudem zachowany; - przepisać, wydać drukiem oraz opatrzyć przypisami - w tym m.in. zidentyfikować postacie i podać ich życiorysy. Akcja rozpoczyna się w okolicach Działoszyna. Eseista zaczynał tam obóz wędrowny prowadzący dalej do Łowicza oraz Łodzi. Uroczę równiny nad Wartą, w starych dworach w roku 1975 były zwykle kolonie lub schroniska młodzieżowe. Piękna okolica, coś jakby Litwa z Pana Tadeusza - kraj dzieciństwa Bohaterki - świat cudów. Układ książki jest następujący: zdjęcie Bohaterki jako nastolatki, Wstęp - napisany przez Agatę Zawiszewską⁸. Dalej mamy Notę Edytorską napisaną przez Barbarę Kłosowicz-Krzywicką⁹.

Mapa z okresu rozbiorów, okolice Działoszyna to zabór rosyjski, pogranicze z zaborem pruskim, jedyny brak w książce – to właśnie brak mapek i planów.

⁸ https://pl.wikipedia.org/wiki/Agata_Zawiszewska; o Pani Profesor ze Szczecina.

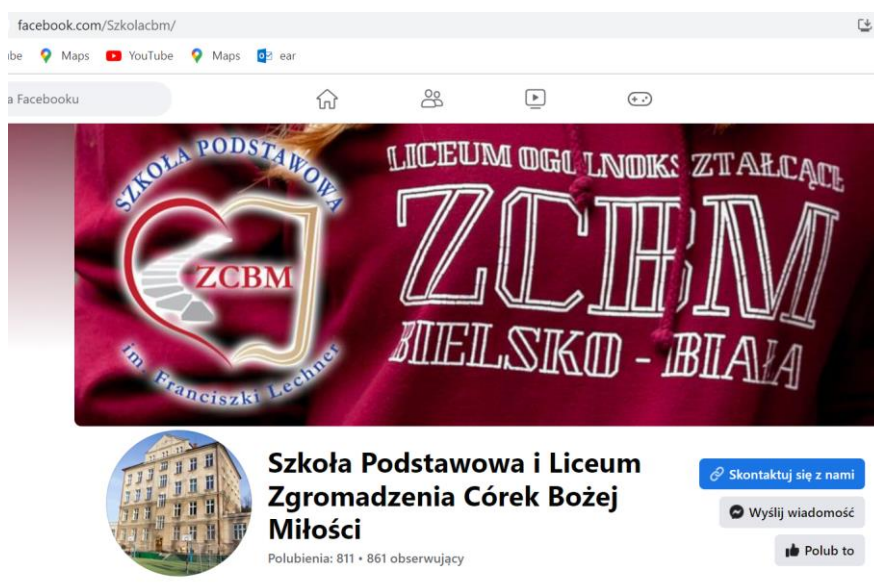
⁹ <https://polonika.pl/programy/programy-strategiczne/popularyzacja/multimedia/filmy/historia-mowiona/barbara-klosowicz-krzywicka-historia>; o autorce Noty Edytorskiej. Jest podcast na ponad 40 minut.

Potem mamy zdjęcie przykładowej strony rękopisu – dalej kolejne wpisy do pamiętnika, pierwszy z dnia 28 czerwca 1914¹⁰, a kończy 15 października 1914r. w dzień Św. Jadwigi. Oczywiście wtedy nie było telewizji, sms-ów, ani mediów społecznościowych, ale wojna dotarła i w Jej okolice.

Mamy wiele danych o rodzinie – mamie i ojcu oraz dalszych krewnych. Dalej są zdjęcia m.in. z siostrą Ninką, Jana Konopackiego, zbiorowe str. 75 – kilkanaście osób, sąsiedzi, znajomi. Są elegancko ubrani, mundurki szkolne (dziewczęta i chłopcy) i harcerskie u dzieci.

Znajomy ojca eseisty z okolic Poznania wydał drukiem wielką historię rodzinną, z drzewem genealogicznym, z setkami zdjęć ludzi, dokumentów i siedzib. Takie publikacje warte są przestudiowania – wielka geneza odzyskania niepodległości – zdrajców wtedy nie widać było????!!!

We wstępie omawianej książeczki mamy uzupełnienia do wyżej podanego skrótowego życiorysu naszej Heroiny:

W Bielsku-Białej – mieście eseisty – znowu działa szkoła prowadzona przez Zakon

¹⁰ https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamach_w_Sarajewie; ----- to dzień zamachu w Sarajewie, uważany teraz za początek I WOJNY ŚWIATOWEJ.

- jedno z miejsc Jej nauki: Szkoła Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu, prowadzonej przez Leonie Komar (s. Wirginię) - zatem wiele dobrego robił kościół katolicki,
- praca społeczna - m.in. Częstochowskie Koło Akademiczek,
- kierowała szkołą dla żołnierzy analfabetów przy 27 pułku piechoty,
- uzupełnienie doktoratu poprzez wydaną w latach 30-tych publikację - Zestawienia Źródeł pt.: „Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum”, a także późniejsze opracowanie popularne: „Proces polsko-krzyżacki w Warszawie przed sześciuset laty”;
- edytorki dodają iż Heroína była w roku 1951 zwolniona z pracy z powodów politycznych (!!!) (czyli braku entuzjazmu do komunizmu), na szczęście wkrótce wróciła do pracy;
- cofamy się w czasie - w 1930 na V Zjeździe Historyków Polskich wnioskuje o odtwarzanie archiwów historycznych ..., a potem II wojna światowa i zniszczenie, czy rozgrabienie archiwów, dokumentów, dzieł sztuki itd. Eseiści nie pojmują jak można nie chcieć odbudowy polskich zabytków, a są tacy co nie chcą;
- w końcowym okresie pracy - dokonała wielu wszechstronnych analiz zabytkowych dokumentów.

Co daje, jakie ma znaczenie Jej twórczość - poznanie polskiej historii w oparciu o źródła, można powiedzieć iż pisała „ku pokrzepieniu serc” - co było potrzebne w Jej czasach, jak i obecnie.

Książeczkę warto przestudiować, Bohaterkę warto przypomnieć.

INNE PUBLIKACJE I LINKI

KARWASIŃSKA, Jadwiga. *Sąsiedztwo Kujawsko-Krzyżackie: 1235-1343*. Tow. Naukowe Warszawskie, 1927. //doktorat wydany drukiem

Z WIKIPEDII:

- *O najdawniejszych księgach tzw. Rachunków dworu królewskiego* (1927)
- *Polityczna rola biskupa Wolimira 1259–1278* (1928)
- *Rachunki żup solnych w XIV i XV wieku* (1928) // dla ciekawskich
- *Odtworzenie archiwów dawnej Rzeczypospolitej* (1930)
- *Rachunki żupne bocheńskie 1394–1421* (1934)
- *Sprawy i spory pomiędzy Polakami a Zakonem Krzyżackim* (1935)
- *Z dziejów Archiwum Koronnego. Dokumenty krzyżackie* (1948)
- *Studia krytyczne nad żywotami św. Wojciecha, biskupa praskiego* (1958)
- *Życie codzienne w średniowiecznej Warszawie* (1966)
- *Świadek czasów Chrobrego – Bruno z Kwerfurtu* (1972)
- *Rachunki budowy Zamku Królewskiego w Warszawie za Zygmunta* (1985)

KARWASIŃSKA, Jadwiga: *Proces polsko-krzyżacki: w Warszawie przed sześciuset laty*. Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1946.

KARWASIŃSKA, Jadwiga: *Musica Medii Aevi, IV: Polskie Wydawnictwo Muzyczne*. [Résumé en anglais]. *Scriptorium*, 1977, 31.1: 154-154.

KARWASIŃSKA, Jadwiga: *Antiquitates Musicae in Polonia. Vol. XI et XII: Missale Plenarium*. Bibliotheca Capituli Gnesnensis Ms. 149. Ed. Akademische Druck-und Verlagsanstalt et Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Polish Scientific Publishers. Vol. I (Analyses). Vol. II (Facsimiles). *Scriptorium*, 1976, 30.1: 132-133.

KARWASIŃSKA, Jadwiga. *Polski zarys dawnych dziejów pisma łacińskiego*. *Kwartalnik Historyczny: organ Towarzystwa Historycznego*, 1974, 81.3: 587-592.

ZDJĘCIA PRZY OKAZJI

Zamki Krzyżackie

GRUDZIĄDZ. Prof. H. Gąsiorowski.
Wieża wieża krzyżackiego „Kłomk”
Pologne — Grudziądz: Tour de château de l'ordre teutonique
„Kłomk”.
Poland — Grudziądz: Tower of the castle belonging to the Teu-
tonic Order.

MALBORK - ZAMEK KRZYŻACKI (krok po kroku odbudowany)

Po drugim pokoju toruńskim 1466 w Polsce, do 1772,
czyli do pierwszego rozbioru I Rzeczypospolitej.

Wielki Mistrz Siegfried von Feuchtwangen

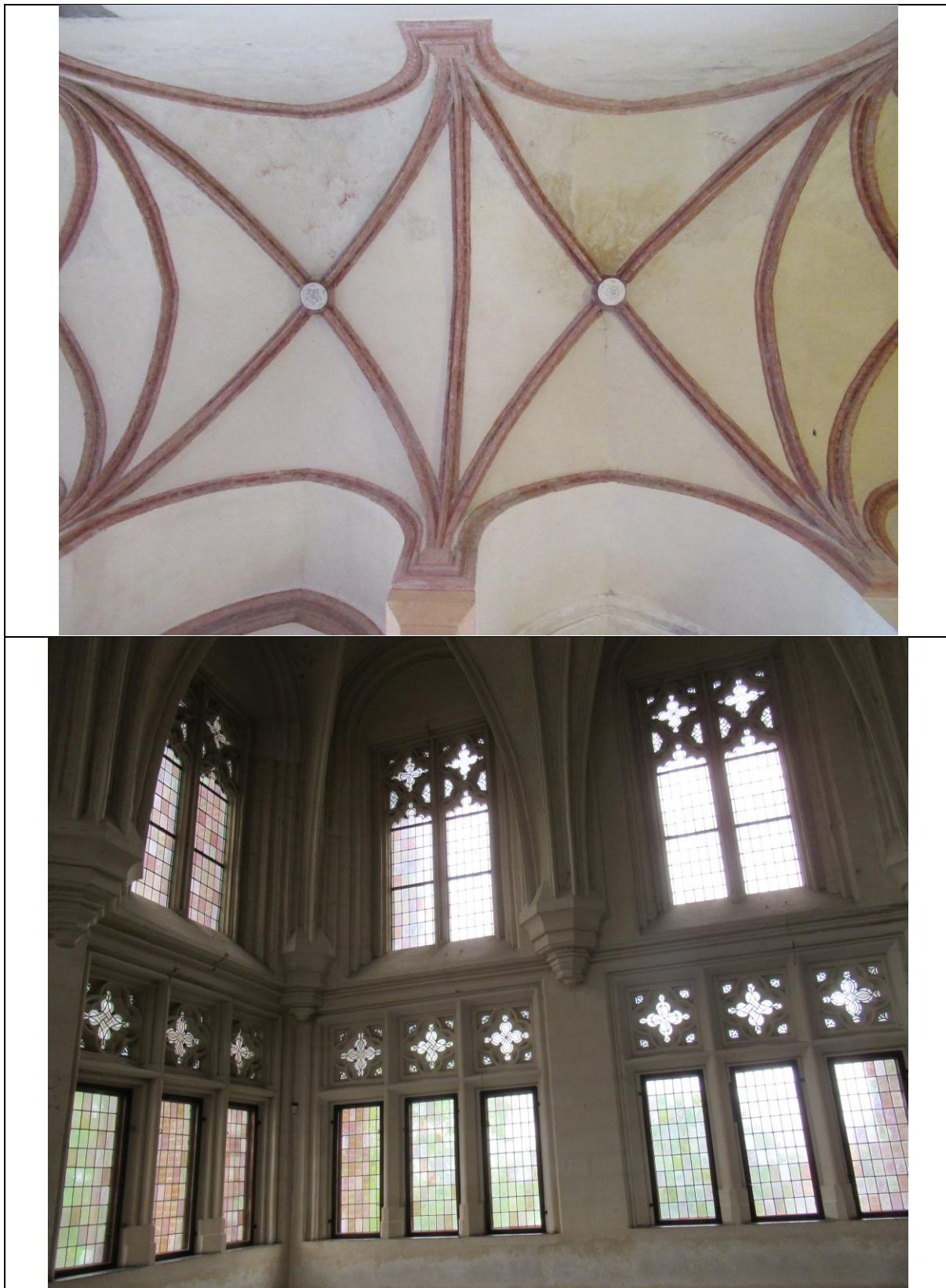

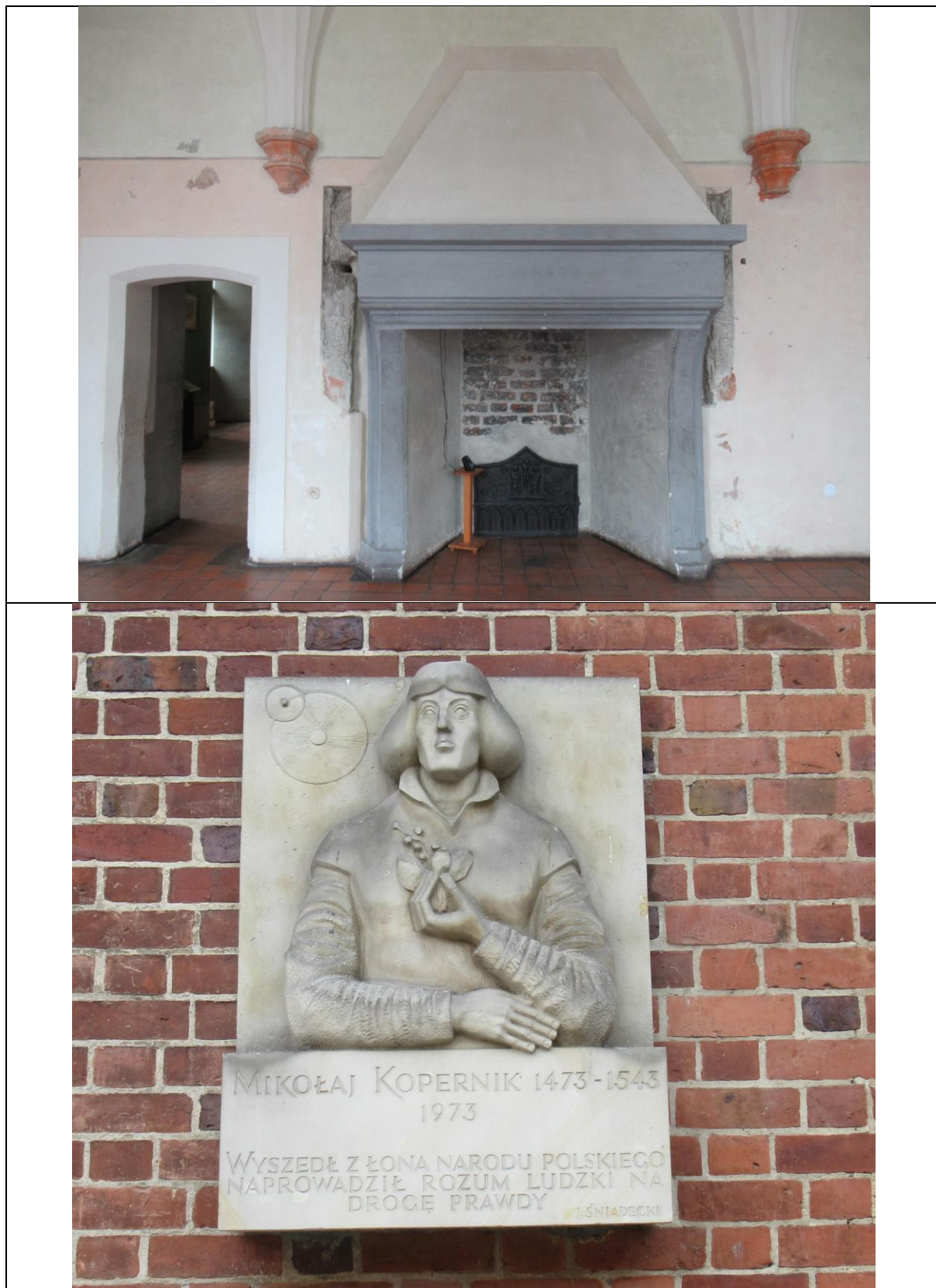

KRÓLEWIEC

KAPLICA /MAUZOLEUM/ DOBUDOWANA DO KATEDRY NA POCZĄTKU XIX WIEKU

Makieta zamku zburzonego przez Niemców i Rosjan; był wielki, ale mniejszy niż Malbork.

Odjeżdżamy z KRÓLEWCA – tam była stolica Państwa Krzyżackiego po 1466 roku.

BRODNICA (wieża + ruiny)

Zdjęcia wykonał Stan Zawiślak (eseista) oraz z zasobów NAC.